

Ilja Sidoroff & Mikael Sundkvist

25 vuotta suomalaista ortodoksista eksegetiikkaa

Tässä katsauksessa käydään lyhyesti läpi suomalaisen ortodoksisen raamatuntutkimuksen tuotanto vuosina 1990–2015. Ennen vuotta 1990 julkaistuja kirjoituksia emme ole huomioineet. “Ortodoksisella” tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia suomalaisten tekemiä tutkimuksia, jotka täyttävät ainakin yhden seuraavista vaatimuksista: a) työssä esitellään idän kirkon raamatuntulkintaa; b) se on tehty ortodoksisilla yliopistollisilla laitoksilla (esim. Joensuu, Thessaloniki); c) se on ortodoksisen teologin kirjoittama.

Olemme pyrkineet huomioimaan kaikki ajanjakson aikana tehdyt työt. Pahoittelemme, mikäli emme ole tässä kattavasti onnistuneet.

1990

Sidoroff, Matti

Raamattu ortodoksisessa kirkossa. Ortodoksisen kirjallisuuden julkaisuneuvosto. Joensuu.

Kirjassa esitellään Raamattua, sen sisältöä ja syntyä johdanto-opin tapaan. Kirjassa esitetään sekä aikansa historiallis-kriittistä tutkimusta että ortodoksisen kirkon omaa raamatuntulkintaa. Kirja lienee ensimmäinen suomenkielinen teos, jossa molemmat näkemykset yhdistyvät.

1993

Railas, Viktor

Ortodoksinen raamattutieto. Ortodoksisen kirjallisuuden julkaisuneuvosto. Joensuu.

Lukioon tarkoitettu ortodoksisen raamattutiedon oppikirja. Kirjassa käydään läpi Raamatun synty ja sisältö johdanto-opin tapaan lukion tuolloisen opintosuunnitelman vaatimusten mukaisesti.

1995

Merras, Merja

The Origins of the Celebration of the Christian Feast of Epiphany. Väitöskirja. Joensuu.

Tutkimuksessa pyritään selvittämään teofania- tai epifaniajuhlan alkuperää. Tekijä esittää hypoteesin, että epifanian alkuperä on juutalaisessa lehtimajanjuhlassa. Epifanian alkuperäinen tarkoitus oli Kristuksen kasteen muiston historiallisen vaalimisen lisäksi hänen lihaksitulemisensa liturginen ilmaiseminen. Kun Kristuksen syntymäjuhla siirrettiin 300-luvulla nykyiselle paikalleen, korostui inkarnaatio kyseisessä juhlassa; epifanialle jäi kasteen historiallinen muisto.

1996

Pöyhönen, Hannu

Ερμηνεία και χρήση της Αγίας Γραφής στα φιλοκαλικά έργα του οσίου Ηλία του Πρεσβυτέρου και Εκδίκου (Raamatun selitys ja käyttö pyhittäjä Elia Presbyteerin ja Ekdikoksen Filokaliaan sisältyvissä teoksissa). Väitöskirja. Thessaloniki.

Tutkimus pyrkii osoittamaan miten laajasti askeetti-isät käyttivät raamatullista kieltä hengellisen kokemuksensa ilmaisemisessa. Tässä ääriesimerkki on Elia Presbyteeri, joka Raamatun kielikuvien pohjalta kirjoittaa allegorisesti. Huolellisten tekstivertailujen avulla väitöskirja ottaa voimakkaasti kantaa Filokaliaan sisältyvien teosten kiistanalaisena pidettyyn tekijäkysymykseen.

1996

Merras, Merja

Teofania-juhlan alkuperä. Jyväskylä.

Lyhennetty suomennos Merja Merraksen väitöskirjasta.

1997

Nevalainen, Kirsti

Kuinka hyvästä tuli paha? Myyttisen käärmeen uskonnonhistoriaa. Pro gradu-tutkielma. Joensuu.

Työssä käsitellään sitä, miten Raamatun kirjoittajat ovat käyttäneet kirjoitustyössään hyväksi yleistä indoeurooppalaista kamppailumyyttiä, jossa jumaluus taistelee kaaoksen edustajan, lohikäärmeen kanssa. Tekijän mu-

kaan Raamatun kirjoittajat antavat käärmeelle uuden teologisen tulkinnan ja riistävät sen jumalisuuden.

1998

Pöyhönen, Hannu

“Rajauksia. Ortodoksisen eksegetiikan tutkimusfilosofiaa.” Teoksessa: J. Hakkarainen, toim., *Golgatanmäeltä Karjalaiselle*. Joensuu.

Artikkelissa pohditaan, mikä on omaleimaista ortodoksiselle eksegetiikalle. Siinä otetaan kriittistä etäisyyttä osaan modernia eksegetiikkaa. Kirjoittajan mukaan ortodoksisen eksegetiikan on etsittävä omalle perinteelleen uskollinen tutkimustapa, jossa lähtökohdaksi otetaan esimerkiksi Raamatun jumalallinen inspiraatio sekä VT:n ja UT:n sisäisen yhteyden tunnustaminen (mm. typologinen tulkinta). Kirjoittaja korostaa patristisen eksegetiikan tärkeyttä. Hengellinen kilvoittelu kohti jumaloitumista esitetään artikkelissa eksegeettisenä metodina.

1999

Pöyhönen, Hannu

“Vanha testamentti ja sen kaanon.” Teoksessa: *Erga 1999. Joensuun yliopiston ortodoksisen teologian vuosikirja*. Joensuu.

Artikkeli kuvaa Vanhan testamentin kaanonin oletetut päävaiheet sekä tuo ilmi Vanhan testamentin kaanonin koskevan kysymyksen monitahoisuuden ja vaikeuden ortodoksisessa kirkossa. Kysymys VT:n kaanonista on otettu kahdeksannen ekumeenisen kirkolliskokouksen asialistalle. Kirjoittaja esittelee olemassa olevat ratkaisumallit ja ottaa niihin kantaa.

2001

Sundkvist, Mikael

Är Toran fortfarande i kraft? Fädernas reception av de s.k. metaforiska nomosuttrycken hos Paulus. Pro gradu-tutkielma. Joensuu.

Työssä käsitellään lain teemaa apostoli Paavalilla. Tutkimuksessa keskitytään muutamiin Paavalin kirjeissä esiintyviin vaikeasti tulkittaviin ilmaisiin (“uskon laki”, “Kristuksen laki”, “elämän hengen laki”). Työ käsittelee nykytutkimuksen ja varhaisten lähteiden tulkintaa näistä ilmaisuista. Tekijä myös arvioi niiden merkitystä Paavalin näkemykselle Moosesen laista.

2004

Skopets, Mervi

Raamattu ja sen suomennokset ortodoksisessa kirkossa. Pro gradu-tutkielma. Joensuu.

Työssä arvioidaan miten vuoden 1992 raamatunkäännös on onnistunut ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Tekijä päätyy toteamaan, että käännös ei kaikilta osin vastaa ortodoksisen kirkon perinteistä raamatuntekstiä.

2005

Merras, Merja & Tarazi, Paul Nadim

Raamattu itämaisín silmin. Jyväskylä.

Kirja esittelee sekä Vanhan että Uuden testamentin sisältöä. Teoksen lähtökohta on, että itämaiset muinaiset kulttuurit katsoivat Jumalan ja ihmiskunnan välistä suhdetta ennen kaikkea myyttien ja tarinoiden kautta. Myös Raamatun kirjojen sisältöä voidaan suurelta osin lähestyä tästä näkökulmasta. Kirja ankkuroituu kuitenkin vahvasti läntiseen eksegettiseen tutkimukseen, ja esittää Raamatun kertomukset niiden historiallisten kontekstien selittäminä. Uuden testamentin ja evankeliumien alkuperä selitetään Paavalin persoonaan ja evankeliumiin pohjautuvana.

2006

Sidoroff, Ilja

Pelastuksen sarvi Daavidin huoneesta – Luukkaan hymnien messiaskuva ja funktio. Pro gradu-tutkielma. Joensuu.

Työssä käsitellään Luukkaan evankeliumin alussa olevien hymnien yhteyksiä Vanhaan testamenttiin ja muuhun raamatulliseen kirjallisuuteen sekä pohditaan niiden funktiota evankeliumin alussa. Työn perusteella hymnien jokaiselle säkeelle löytyy useita esikuvia Vanhasta testamentista. Hymnien tarkoitus on osoittaa, että evankeliumi on jatkumoa Vanhalle testamentille.

2007

Balagurin, Okko

Jahven Sinetti: Serubbabel Haggain kirjassa. Pro gradu-tutkielma. Joensuu.

Työ käsittelee Serubbabelin merkitystä Haggain kirjan viimeisessä profetissa. Tekijä päätyy käsitykseen, että temppelinrakentaja Serubbabel on sinetti, Jumalan allekirjoitus ja lupaus tulevasta, mutta ei messias tai ihannekuningas.

2008

Sundkvist, Mikael

The Christian Laws in Paul: Reading the Apostle with Early Greek Interpreters. Väitöskirja. Joensuu.

Tutkimuksessa tarkastellaan Paavalin kirjeissä esiintyviä ilmaisuja, joiden tulkinnasta nykytutkimus on vahvasti erimielinen (“uskon laki”, “Kristuksen laki”, “elämän hengen laki”). Työssä analysoidaan sekä nykytutkimusta että kreikankielisiä lähteitä n. 450 j.Kr. asti. Tutkimuksen perusteella ennen kaikkea Origenes, Eusebios Emesalainen ja Johannes Krysostomos esittävät ilmaisuista tulkinnan, joka tekee oikeutta Paavalin muuten ristiriitaiselta vaikuttavalle argumentille.

2010

Haavisto, Simo

To violikó evraikó Pásha ke i shési tu me to horió Exodus 15:1-21 (Raamatun juutalainen pääsiäinen ja sen suhde tekstiin Ex.15:1-21). Diplomatieki ergasia (jatko-opintojen päättötutkielma), Thessaloniki.

Työssä tarkastellaan Raamatun juutalaisen pääsiäisen historiaa ja kehitystä sekä kyseisen juhlan suhdetta Merilauluna, Mooseksen lauluna tai Miriamin lauluna tunnettuun kappaleeseen Exodusta. Työssä todetaan juhlan ja tekstin ilmeinen yhteys, erityisesti allegoris-typologisesti. Niin laulua kuin Raamatun pääsiäistä kuvaa teoria: menneen muistaminen, nykyhetken todistaminen ja tulevan ennustaminen.

2011

Sundkvist, Mikael

“Raamatun tulkinta kirkon opetuksessa.” Teoksessa: *Reseptio* 1/2011. [Englanniksi 2014, “Interpretation of the Bible in the teachings of the church”, T. Karttunen, ed., *From Oulu to Jyväskylä. The Finnish Lutheran-Orthodox Theological Discussions from 2001 to 2012.* Publications of the Evangelical Lutheran Church of Finland. Helsinki.]

Artikkelissa arvioidaan historiallis-kriittisen raamatuntutkimuksen suhdetta kirkon perinteiseen raamattutulkintaan. Tulkintatapojen erilaisuutta ja niistä nousevia periaatteellisia kysymyksiä tuodaan esille esittelemällä yhtäältä ortodoksisen perinteen raamattukäyttöä Jumalansynnyttäjän juhlina ja toisaalta modernin tutkimuksen kuvaa “historiallisesta Mariasta”. Artikkelin päättyy kyseenalaistamaan sekä historiallis-kriittisen metodin avulla saavutettujen tulosten riittävyyden että ortodoksisen eksege-

tiikan mahdollisuuden noudattaa omaperäisen hermeneutiikan ohjaamaa historiallista tutkimusmetodia.

Sundkvist, Mikael

Varhaiset kristityt. Juva.

Kirjassa esitellään varhaisia kristittyjä (n. vuoteen 150 asti) nykytutkimuksen (myös eksegetiikan) valossa. Painopiste on lähteissä, joiden perusteella voidaan arvioida varhaiskirkon jäsenten yhteiskunnallista asemaa ja vaikutusta, lukumäärää ja maantieteellistä levinneisyyttä, suhdetta oman aikansa uskonnollisuuteen, näkemystä naisten ja miesten välisestä suhteesta sekä seksuaalisuudesta. Juutalaisten ja ei-juutalaisten kristittyjen suhdetta lähestytään käytännön elämän näkökulmasta.

2013

Sundkvist, Mikael

”Paulus och de grekiska fäderna.” Teoksessa: A. Ekenberg & J. Holmstrand & M. Winnige, red., *2000 år med Paulus*. Uppsala.

Artikkelissa esitellään miten varhaisissa kreikankielisissä lähteissä on sovellettu ja kommentoitu Paavalin Roomalaiskirjeen lukuja 7–8. Tekijän mukaan lähteissä esiintyvä konsensustulkinta tarjoaa varteenotettavan näkemyksen siitä, miten Paavali on käsittänyt Mooseksen lain aseman pelastushistoriassa. Artikkelit tarjoaa erilaisen perspektiivin Paavalista ja laista käytävään nykytutkimuksen keskusteluun. Siinä esitetään vaihtoehto sekä ns. luterilaiselle että ns. uudelle perspektiiville.

2015

Sundkvist, Mikael

”Kuule, mitä apostoli sanoo!”: Uusi testamentti argumenttina Markus Askeetin teoksessa *De Baptismo*.” Teoksessa: J. Junni, toim., *Pyhä Henki varhaiskristillisessä teologiassa*. Studia Patristica Fennica 3. Helsinki.

Artikkelissa analysoidaan Raamatun käyttöä Markus Askeetin kastetta käsittelevässä teoksessa. Tekijä päätyy ehdottamaan, että Markus on samaistunut Galatalaiskirjeen Paavaliin ja omaksunut kirjeen tavan polemoida teologisia vastustajiaan vastaan (Markuksen kohdalla messaliaanit). Kirjoittajan argumentille etenkin Room. 7–8 on ollut ratkaisevan tärkeä. Artikkelissa ehdotetaan, että Markuksen mielestä Uuden testamentin kuvaus kristillisestä elämästä yksin ratkaisi hänen aikanaan esiintyneet erimielisydet kristillisen kilvoittelun luonteesta.